

Natuurpunt

Steenuilenwerkgroep

Nieuwsbrief van de Steenuilenwerkgroep van Natuurpunt

Nummer 24 – december 2018

Steenuilen inventariseren in februari en maart, jij doet toch ook mee? Want meten is weten! Heb je 20 jaar geleden niet mee gedaan? Geen nood. Nu mee doen is al investeren in de toekomst.

Vlaams Steenuilenproject 2020

Twintig jaar geleden gingen enthousiaste vrijwilligers op pad om Vlaanderens kleinste uiltje te inventariseren. De resultaten van deze grootschalige Vlaamse steenuileninventarisatie werden voorgesteld in een speciaal themanummer van Oriolus en kwamen ook aan bod op het Second International Little Owl Symposium in Geraardsbergen.

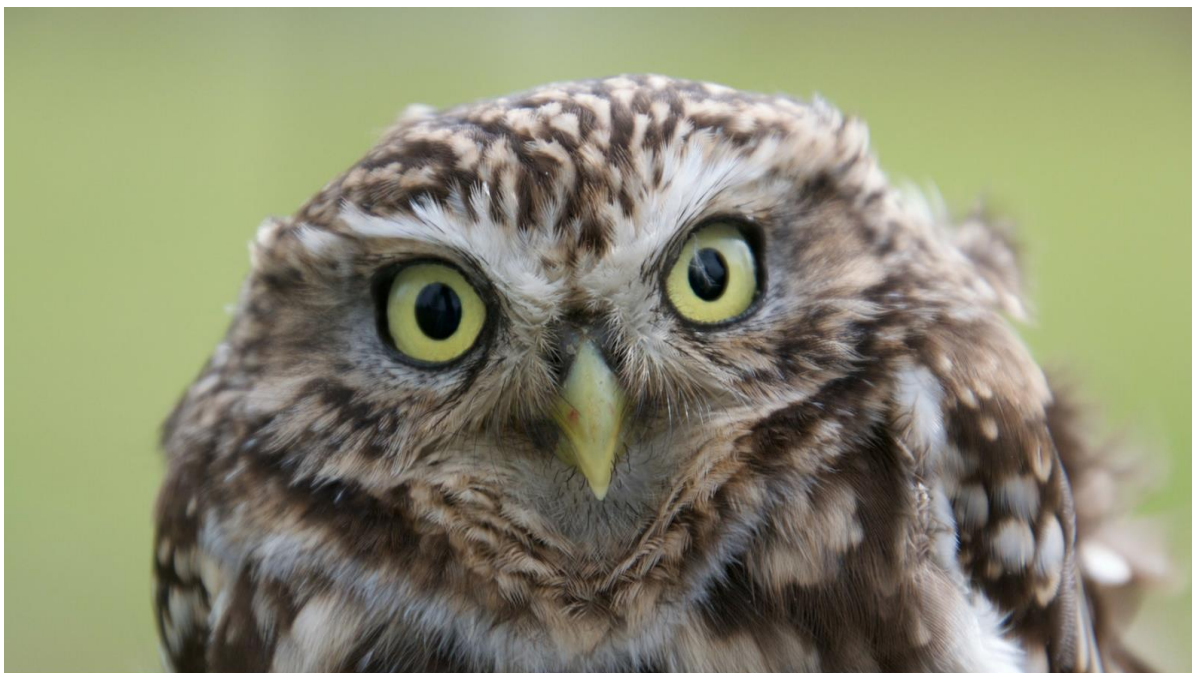
Dit succesverhaal willen we graag nog eens herhalen en uit dit idee is het Vlaams Steenuilenproject 2020 geboren. Hierbij willen we gedurende twee opeenvolgende jaren inventariseren over gans Vlaanderen om te zien hoe de steenuilenpopulatie het nu doet in vergelijking met 20 jaar geleden. Het doel is om al deze data te verwerken tegen 2020 en om de resultaten te presenteren via verschillende kanalen.

Om dergelijk groot project tot een succesvol einde te brengen hebben we uiteraard de hulp nodig van vele gedreven vrijwilligers die ons bijstaan bij het verzamelen van data. De inventarisatieperiode in 2019 loopt van februari tot maart. Wanneer het niet te winderig of nat is, kan je er 's avonds op uit trekken, gewapend met een speaker, kaarten en waarnemingsformulier. De resultaten worden ingevoerd in een speciale projectpagina op de website van waarnemingen.be of kan je inscannen en doormailen naar de projectcoördinator.

Uiteraard sta je er als vrijwilliger niet alleen voor! In de loop van januari-februari 2019 zullen er opleidingen worden gegeven in elke Vlaamse provincie. Alle nodige gegevens zoals kaarten, geluidsfragmenten en protocol zijn online beschikbaar. Heb je nog bijkomende vragen? Mail ze ons gerust door.

Wil je meewerken aan dit unieke project? Stuur dan snel een mailtje naar steenuilen@natuurpunt.be en we bezorgen je snel meer informatie.

Tekst en ontwerp affiche: Isabel Binnemans

VLAAMS STEENUILENPROJECT 2020

STEENUIL ZKT VRIJWILLIGER

Wil je je steentje bijdragen aan onderzoek naar de steenuilenpopulatie in Vlaanderen?

Samen met tientallen vrijwilligers gaan we de steenuil inventariseren over heel Vlaanderen.

Jong en oud, ervaren en onervaren worden uitgenodigd om hierbij te helpen.

Stel je kandidaat via steenuilen@natuurpunt.be en ontdek wanneer de volgende opleiding is in jouw buurt.

MEER INFO: STEENUILEN@NATUURPUNT.BE
STEENUILENWERK GROEP NATUURPUNT

Natuurpunt
Steenuilenwerkgroep

De opleidingsdata voor Steenuil 2020.

- Oost-Vlaanderen: Gent
 - 10 februari 2019 om 20u
 - Café Natuurpunt Bourgoyen
 - Driepikkelstraat 32, Gent
- West-Vlaanderen: Diksmuide
 - 25 januari om 20u
 - BC de Blankaart
 - Iepersteenweg 56, Diksmuide
- Vlaams-Brabant: Lubbeek
 - 23 februari om 19u
 - Feestzaal Santro
 - Tiensesteenweg 58-61, Lubbeek
- Limburg: Sint-Truiden
 - 26 januari om 19u
 - Bezoekerscentrum Natuurhuis Haspengouw
 - Kleinveldstraat 54, Sint-Truiden
- Antwerpen: Hallaar
 - 2 februari 2019 om 19u
 - Natuurpunt lokaal
 - Leopoldlei 81, Hallaar

Het kan verkeren... Steenuilen in Meulebeke: een lange termijnverhaal

Steenuilen hebben iets speciaals. Hun ogen zijn proportioneel ten opzichte van hun kop zo groot dat men er spontaan in verdrinkt. Het is niet zelden liefde op het eerste zicht. Zo geschiedde met tal van natuurbelevers toen Friedel Nollet in 1988 deze vogelsoort als studieobject adopteerde. Sindsdien wordt Meulebeke systematisch om de zes jaar onderzocht. Via een gestandaardiseerde geluidsbron worden uilen geprikkeld tot antwoorden waardoor ze hun aanwezigheid verraden. Heel erg intelligent zijn ze dus niet. Ze zien er echter heel slim uit wegens hun ogen die beide naar voor staan gericht. Dit zorgde voor de toekenning van goddelijke eigenschappen door de Oude Grieken.

In die tijd kwam de soort bij ons hier en daar nog wel voor. Gaandeweg werden we slimmer, meer ervaren en vonden we er meer en meer. Door om de zes jaar op dezelfde manier op dezelfde plaats uilen te gaan zoeken verkregen we geleidelijk aan een lange termijnzicht op Steenuilen in Meulebeke.

In 2018 werd de fakkel overgedragen aan de jonge garde onderzoekers en beschermers en met succes. Na een stage van 1 avond vergezeld van ervaringsdeskundigen kon een enthousiast team onder leiding van Isabel en Nick de ganse gemeente inventariseren zoals dit in 1988, 1994, 2000, 2006 en 2012 ook al had plaatsgevonden. De resultaten mochten er zijn. Het aantal roepende Steenuilen steeg van 38 individuen in 1988 stelselmatig met twee individuen per jaar naar 133 in 2018. Voor een gebied van zo'n 40km² komt dit neer op 3.3 Steenuilen/km². Dit zijn bijzonder grote aantallen als je weet dat dit in 1998 slechts 1/km² was.

Omdat de uilen zich kunnen verplaatsen tijdens het afspelen zijn we er zeker van dat sommige meermaals zullen zijn gedetecteerd. Vandaar dat we enkel het aantal hokjes van

500 bij 500m waar een uil is waargenomen meetellen als betrouwbare maatstaf. Kaart 1 geeft de geïnventariseerde (blauw) en de bezette (rood) weer in 2000. Toen was 46% van alle Meulebeekse hokken bezet. In 2018 (Kaart 2) was dit ruim 58% van de hokken of bijna een derde meer. Kaart 3 geeft een overzicht van alle ooit geobserveerde Steenuilen per controle om de zes jaar. Opvallend is dat het centrum van de gemeente nog nooit Steenuilen heeft voortgebracht. Andere regio's vertonen dan weer een sterke getrouwheid door de jaren heen.

Deze serieuze toename stemt tot nadenken. De vraag stelt zich nu hoe dat te verklaren valt. Daarvoor moeten we terug naar 1995. Dat jaar verhuist ondergetekende naar Herzele (43km² geïnventariseerd) aan de rand van de Vlaamse Ardennen waar op dat moment zowat overal Steenuilen zitten. Of toch bijna. In 2000 is in Herzele in 75% van alle hokken Steenuil gehoord. Tijdens het Vlaamse Steenuilenproject van 1999-2000 kwamen de Vlaamse Ardennen als hotspot naar voor. Jammer genoeg moeten we nu echter vaststellen dat de soort hier serieus achteruitgegaan is. Van 75% bezetting gaan we naar slechts 53% bezetting of een afname van bijna een derde.

Waar de Steenuil in Meulebeke toegenomen is, zien we een gelijkmatige afname in Herzele. Wat is hier aan de hand? Het valt moeilijk te geloven dat het landschap in de Vlaamse Ardennen zo sterk achteruit zou zijn gegaan. Het valt nog moeilijker te geloven dat het landschap in Meulebeke zo drastisch in kwaliteit zou zijn toegenomen. Enige anekdotisch lichtpuntje dat nog moet in detail onderzocht worden is een aantal grote hoeves die omgevormd werden tot landgoed met paarden (begrazing), bosschages (prooien) en stalletjes of nestkasten (nestgelegenheid). Dit zal echter maar een marginale bijdrage hebben geleverd. De kwaliteit van het landschap geeft dus niet de indruk dat het dermate verbeterd zou zijn om dergelijke toename te verklaren. Bomen worden nog steeds gekapt, nieuwe verharde wegen en woonwijken komen er nog steeds bij.

De situatie in de Vlaamse Ardennen lijkt ook niet drastisch achteruit te zijn gegaan. Aan broedgelegenheid zal het zeker niet te wijten zijn want er werden binnen het Ecologisch Halssnoer rond Herzele meer dan 120 nestkasten aangebracht en meer dan 500 hoogstammige fruitbomen aangeplant. Geen reden dus om achteruit te gaan... De Vlaamse Ardennen zijn een mooi voorbeeld van slachtoffer van eigen succes. De laatste 20 jaar hebben wellicht andere factoren een belangrijke impact gehad op de aanwezigheid van de Steenuil.

In navolging van ouder wordende bossen heeft de Zwarte Specht zijn intrede gedaan gevolgd door Bosuil en Eekhoorn. Steenmarters werden niet langer vervolgd en kwamen terug met heel nefaste gevolgen voor de uilen. Marters zijn acrobaten en geraken quasi overal binnen, ook waar Steenuilen broeden. Na een aantal jaar werd door beschermers een plastic buis over het invlieg gat aangebracht. Deze gladde buis zorgt er voor dat de Marter niet binnen kan. Het beest glijd immers uit langs de buis. Naast de Martens zijn vooral Bosuilen sterk in aantal toegenomen. In Herzele is de populatie Bosuil op twee decennia quasi vervijfvoudigd. Dit heeft onvermijdelijk zijn invloed op de kleinere Steenuil die zich door de groteren en agressievere Bosuil makkelijk laat imponeren.

Daar waar in 2000 de aantallen Steenuil in de Vlaamse Ardennen bijna dubbel zo hoog lagen als in Meulebeke zien we nu het omgekeerde. Je zou kunnen stellen dat er in Meulebeke meer Steenuilen zitten omdat de leefomstandigheden voor Marters en Bosuilen ronduit slecht te noemen zijn. De Vlaamse Ardennen hebben minder en minder Steenuil omdat de anderen het zo goed doen in dit kleinschalige landschap. Marters en Bosuilen gedijen tegenwoordig goed. De huidige toename van Havik kan dan weer snel als rem werken op de explosieve toename van Bosuil. We zijn benieuwd welk evenwicht er zich zal stabiliseren tussen deze soorten.

Andermaal kunnen we hiervan leren dat het allemaal draait rond evenwicht. Een goed begrip hiervan is cruciaal om de juiste beslissingen te kunnen nemen. Daarom is het schitterend om sinds 1988 zowat de langste tijdslijn van een Steenuil populatie te kunnen blijven opvolgen. Gelukkig dat de continuïteit van de Steenuilenonderzoekers en –beschermers ondertussen ook gegarandeerd zijn. Om deze barometer in stand te houden zijn natuurlijk ook nog nieuwe vrijwilligers nodig. Binnen Natuurpunt De Torenavalk is dan ook een enthousiaste bende actief waar je gerust kan mee aansluiten. De kleine godin met de gouden ogen zal er blij om zijn. Blijven gas geven daar!

Tekst : Dries Van Nieuwenhuyse

Heb je vragen of interessante items voor de Steenuilennieuwsbrief?

Contacteer ons steenuilen@natuurpunt.be

Wil je de nieuwsbrief niet meer ontvangen?

Stuur een mail naar steenuilen@natuurpunt.be